

JEAN-BAPTISTE SONDCI, EX-MINISTER VAN VOLKSGEZONDHEID

Congo, het schrijnend schoolvoorbeeld

Jean-Baptiste Sondji was in 1997-1998 minister van Volksgezondheid onder de in januari van dit jaar vermoorde Congolese president Laurent Kabila. Hij is een van de leiders van het Front patriotique, een van de weinige Congolese partijen, die nooit een compromis heeft willen sluiten met Mobutu. Toen onder Laurent Kabila de politieke partijen buiten de wet werden gesteld, bleef het FP actief. Jean-Baptiste Sondji werd een van de drijvende krachten achter APRODI, een Congolese NGO die ijvert voor integrale ontwikkeling op het platteland en in de volkswijken van de grote steden. Sondji was in Brussel voor de VN-conferentie over de minst ontwikkelde landen. We hadden een gesprek met hem.

Welke prioriteit had u voor deze MOL-conferentie?

Jean-Baptiste Sondji : Ik was aangenaam verrast door de figuur van Rubens Ricupero, de secretaris-generaal van de UNCTAD en voorzitter van de VN-conferentie in Brussel. Hij heeft onze visie eigenlijk verwoord : de meeste MOL hebben structurele aanpassingsprogramma's en andere remedies van de Wereldbank en het IMF toegediend gekregen. Er is een duidelijk verband tussen

deze programma's en de lamentele staat waarin de MOL vandaag verkeren. De conclusie ligt dan voor de hand : deze structurele aanpassingsprogramma's moeten dringend worden herzien.

Ik ben dokter en als ik een ziektekiem ontdek en ik weet welk anti-bioticum hiervoor aangewezen is, dan schrijf ik het voor. Dat is het sleutelprobleem. Een ander belangrijk probleem is de houding van de leiders van de MOL zelf. Het is moeilijk de hulp van anderen in te roepen, als men zich niet eens bewust is van de eigen problemen. Congo is een schoolvoorbeeld : wij zijn een potentieel zeer rijk land en toch behoren we tot de armste landen ter wereld. En op het hoogste niveau bij ons is men zich daar nauwelijks van bewust. We merken dat onze regering tijdens deze conferentie en de voorbereiding ervan afwezig was.

De MOL moeten zich niet alleen beklagen over de rol van het IMF en de Wereldbank, zij moeten reële ontwikkelingsalternatieven formuleren. Op basis daarvan zullen we in staat zijn weerwerk te bieden tegen de internationale instellingen en kunnen we druk uitoefenen op de landen

in het Noorden, opdat ze hun beleid zouden veranderen, dat vandaag in dienst staat van slechts enkele machtige groepen. En op die manier smeden we banden tussen de mensen in het Noorden en in het Zuiden.

Hoe erg is de toestand in een 'minst ontwikkeld land' als Congo?

Jean-Baptiste Sondji : Op sociaal vlak is het een catastrofe. En daar zijn meerdere oorzaken voor. Op de eertse plaats dateert de achteruitgang van de sociaal-economische toestand niet van gisteren. De vrije val is niet onder Kabila begonnen, maar wel in de jaren '80 onder Mobutu. Het bestuur van Kabila – ik ben lid van zijn regering geweest – was gekenmerkt door amateurisme en incompetentie van heel wat ministers. Dat heeft geleid tot een aantal maatregelen die de toestand nog hebben verergerd. Daarbovenop kwam dan de oorlog tegen Congo.

Neem het voorbeeld van de ondervoeding. Om de behoeften te dekken heeft Kinshasa 1,5 miljoen ton voedsel per jaar nodig.

Vandaag wordt er slechts 500.000 ton geleverd. De bevoorrading schiet tekort. De bevolking is duidelijk ondervoed. Daarenboven daalt de koopkracht nog voortdurend. Om elke dag te kunnen eten heeft een gezin van 7 personen een maandinkomen van 370 dollar nodig. Het gemiddelde gezinsinkomen in Kinshasa bedraagt op dit ogenblik 70 dollar. In 1999 en 2000 hebben de gezinnen 73% van hun koopkracht verloren. Van het reële inkomen van 70 dollar blijft er vandaag dus nog 19 dollar over. Deze cijfers illustreren hoe erg de bevolking lijdt. Toen ik minister van Volksgezondheid was in 1997-1998 stierven 850 à 900 vrouwen per 100.000 tijdens de bevalling. Dat cijfer is in Kinshasa opgelopen tot 1880.

Hoe kijkt u terug op de regeerperiode van Laurent Kabila?

Jean-Baptiste Sondji : Wij voelden aan dat Kabila aan de verliezende hand was. Binnen zijn equipe bestonden er enorme tegenstellingen. Nochtans, als Kabila een toespraak hield, kwam hij zeer coherent en progressief over.

Maar er bestond een kolossale breuk tussen zijn redevoeringen en zijn beleidsdaden. De keuze van zijn medewerkers was een ramp. Kabila trappelde in het rond. De laatste maanden voelden we dat er iets op til was, maar niemand had een moordaanslag verwacht. Kabila was politiek aan zijn einde aanbeland. De interne tegenstellingen waren zo immens dat hij niet langer in staat was zijn vij-

anden tegen te houden. Bovendien had Kabila een zeer persoonlijke opvatting over de macht. Nadat hij vermoord was, kwam het land in een vacuum terecht. Er moest dringend een opvolger voor hem worden gevonden. En men heeft de minst slechte genomen, zijn zoon, Joseph Kabila. Maar die heeft geen politieke ervaring, hij kent de Congolese realiteit nauwelijks. Hij heeft zeer lang in Tanzania geleefd.

Het Front patriotique, de partij waartoe ik behoor, had vader Kabila een aantal voorstellen gedaan om zijn regering te herschikken en zo het in gebreke blijven van het bestuursteam op te vangen. Jammer genoeg had Kabila hier geen oren naar. Het Westen heeft daarop de oorlog tegen Congo uitgelokt, om Kabila in een onmogelijke situatie te brengen. Kabila moest weg. In ieder geval was de moord op Kabila voor het Westen de kans om de plannen uit te voeren, die al lang te voren bestonden. Kabila junior moest de kant van het Westen kiezen en een bocht van 180 graden maken. De samenstelling van de regering van zoon Kabila weerspiegelt in ieder geval beter de buitenlandse belangen dan de belangen van de Congolezen.

Congo zit op de eerste plaats in een politieke crisis, maar Kabila junior stelt zich tevreden met een regering van technocraten en mandatarissen van buitenlandse economische belangen. Kijk naar de nieuwe minister van Economische Zaken en Financiën, Matungulu Mbuyamu. Hij is vertegenwoordiger van het IMF geweest in Kameroen. Dit heerschap is een ambtenaar van het IMF, die zich allesbehalve verbonden voelt met de Congolese bevolking. Hij zal maatregelen nemen, die door het IMF geïnspireerd zullen zijn en waarmee hij in botsing zal komen met de Congolezen. Als de voormalige gouverneur van de Belgische Nationale Bank naar Kinshasa wordt gestuurd mag men zich toch wel enkele vragen stellen? Wat komt Fons Verplaetse in Congo doen? Welke maatregelen komt hij verdedigen? Dat men ons dan duidelijk zegt dat er in Congo geen competente mensen rondlopen en dat men Verplaetse dan maar meteen benoemt tot gouverneur van onze centrale bank...

Dat alles verontrust ons. Trouwens, de absolute voorwaarde voor een herstelbeleid in Congo is het einde van de huidige oorlog. En ook hierover zijn wij ongerust. Er is een inter-Congolese dialoog in de maak. Tegelijk stellen we ook vast dat de akkoorden van Lusaka ontoepasbaar zijn. Wij dreigen in een scenario terecht te komen, waarin het Westen – de Amerikanen vooraan – hun marionet naar voren duwen. En dan is het gedaan met de inter-Congolese dialoog. Toch geloof ik niet dat alles verloren is. Zelfs met een onervaren Kabila. Nadat hij eerst naar het Westen

heeft geluisterd, zal hij verplicht zijn naar ons te luisteren. En dan zal hij zijn beleid moeten herzien, al was het maar onder het voorwendsel van de nationale dialoog. Het is een absolute noodzaak dat de progressieve krachten binnen zijn regering het voortouw nemen. Maar dan zien we dat Kabila junior, net zoals zijn vader, zich met schurken omringt, die zich verrijken en stelen als de raven. In een land als het onze, waar mensen van ontbering sterven, is het niet te tolereren dat ministers de schaarse middelen van de staat verduisteren.

Kabila junior heeft de politieke partijen weer toegelaten. Stemt u dat niet enigszins hoopvol?

Jean-Baptiste Sondji : Dat is positief. Voor ons was dat een oude eis. Wij eisten dat omdat de Congolezen recht hebben om zich te uiten. Vader Kabila had het politiek debat aan banden gelegd, wat de deur opende voor boeven als Kongolo, Kakudji en anderen. Dit slag mensen kan

De 'mamans maraichères' van Kinshasa doen aan landbouw langs de Congostrroom. Foto's : Tineke D'haese

aan geen politiek debat deelnemen, omdat ze geen politieke ideeën hebben. De jongste maatregel is positief omdat de Congolezen nu tenminste de middelen hebben om hun ministers om uitleg te vragen over hun gevoerde beleid. Ik denk niet dat het een louter cosmetische operatie is. In ieder geval gaan wij ervoor. Want als wij het niet doen, zullen we nog lang politiek genuilkorfd worden.

Welke politieke partijen hebben vandaag werkelijk gewicht in Congo? Zijn er formaties met reële alternatieven?

Jean-Baptiste Sondji : Mijn partij zal een belangrijke rol spelen. Het Front patriotique heeft zijn wortels in de beweging van '68 aan de universiteit van Lovanium. Het FP heeft de Congolezen een ernstig programma te bieden. Financieel hebben we het moeilijk. Wij kunnen van de mensen geen bijdragen vragen. De Congolezen zijn straatarm. Wat de andere partijen betreft, zal het nog even

afwachten zijn. Zij komen allemaal voort uit Mobutu's nationale conferentie. Nadien hebben ze weinig kans gehad om zich te manifesteren. Niemand weet waar ze vandaag staan. Wij zijn steeds blijven werken. Toen Kabila met zijn troepen vorderde, deed hij een beroep op mij om zijn intrede in Kinshasa voor te bereiden. Nadien ben ik minister geworden. Toen Kabila het FP verbood, hebben we APRODI opgericht, een NGO die op het terrein actief is en het politiek debat verder heeft gevoerd. We hebben getracht de progressieven in Congo een forum te bieden, samenwerkingsverbanden te creëren. Dat is waar het FP voor staat. We hebben ons werk voortgezet onder de vlag van

hun inkomsten. Wij hebben daarop een tweede centrum geopend in Masina, waar we samenwerken met 'les mamans maraîchères'. Dat zijn vrouwen die kleine lapjes grond bewerken in moerasachtig gebied aan de oevers van de stroom. Wij zijn van plan deze vrouwen te begeleiden, want op dit ogenblik werken ze met weinig systeem. Wij willen deze vrouwen in coöperaties organiseren. We zijn van plan om een lange dijk te bouwen langs de stroom, zodat elke familie minstens een hectare kan verbouwen en het rendement van dit soort landbouw kan verhogen. Dat is voor ons integrale ontwikkeling : de volksgezondheid bij ons hangt samen met de algemene staat van

Jean-Baptiste Sondji : "Wij willen de 'mamans maraîchères' organiseren in landbouwcoöperaties. Foto : Tineke D'haese

APRODI en Kabila heeft ons moeten tolereren. APRODI is een NGO die opkomt voor integrale ontwikkeling op het platteland en in stedelijk gebied.

Welk soort activiteiten ontplooit APRODI?

Jean-Baptiste Sondji : Wij zitten op vier actieterreinen : volksgezondheid, boerencoöperaties, milieu en woongelegenheden op het platteland. We zijn begonnen met een gezondheidscentrum in het kamp Luka in Kinshasa. Dat is een kamp van voormalige vluchtelingen, in het centrum van de stad, dat echter een semi-ruraal karakter heeft. De mensen hebben er geen werk. Ze overleven er dankzij wat kleinhandel. Een gezondheidscentrum van de eerste lijn op een dergelijke plek vereist een actieve deelneming van de mensen. Zij moeten in staat zijn voor zichzelf te zorgen en de kosten van het gezondheidscentrum te dragen.

Maar als men merkt hoe de inkomens van de hoofdstedelingen ineens instorten, beseft men dat dit schema niet werkt. Deze mensen zullen eeuwig afhankelijk blijven van hulp van buitenaf. Wij kunnen immers geen beroep doen op

ondervoeding. Als we meer voedsel produceren, gaat de volksgezondheid erop vooruit. Met de inkomsten uit deze landbouw kunnen we nieuwe investeringen doen in de gezondheidssector. Om deze dijk aan te leggen rekenen we op de internationale - op de eerste plaats Belgische - solidariteit.

Hetzelfde principe van integrale ontwikkeling moeten we ook op het platteland toepassen. Integrale ontwikkeling moet er vanuit de dorpen vertrekken. In de streek van Bandundu, op 450 kilometer van Kinshasa zetten we zo'n integraal project op het getouw in een zone van 900 km², waarin 120 dorpen met elk ongeveer 1000 inwoners gegroepeerd worden. Met de dorpsbewoners discussiëren we over de mogelijkheden om de huidige landbouwmethoden te verbeteren, het aantal bewerkte hectaren te verhogen en realistische en aangepaste productieplannen op te stellen. Het belangrijkste doel is middelen te creëren in dit plattelandsmilieu, die opnieuw geïnvesteerd kunnen worden in maatschappelijke basisvoorzieningen, onderwijs, volksgezondheid, woongelegenheden, enz...